

Handreiking

Begeleide afname rekenexamens

Inhoudsopgave

Begeleide afname van rekenexamens	3
Verantwoordelijkheid mbo-instelling en student	3
Specifieke ondersteuningsbehoefte	4
Praktische handvatten voor begeleide afname	5
Vaststellen ondersteuningsbehoefte	5
Voorwaarden	5
Afname	5
Begeleider	6
Geraadpleegde bronnen	7

Begeleide afname van rekenexamens

In deze brochure staat beschreven hoe scholen studenten met specifieke ondersteuningsbehoeften passend kunnen examineren door het rekenexamen begeleid af te nemen. Deze handreiking sluit aan bij de *Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte*, beleidsuitgangspunten binnen het sociaal domein¹ en aanbevelingen uit het rapport *Rekenproblemen in het mbo*².

Kenmerkend voor begeleide afname is dat een begeleider studenten stressreducerende, taalkundige en/of computertechnische ondersteuning biedt tijdens het examen. Eerst beschrijven we het kader waarbinnen deze aanpassing toegekend kan worden aan studenten. Vervolgens zoomen we in op de vraag voor welke ondersteuningsbehoeften deze aanpassing een effectieve oplossing is. De handreiking sluit af met een advies aan scholen hoe zij begeleide afname van rekenexamens praktisch kunnen realiseren.

Verantwoordelijkheid mbo-instelling en student

De onderwijsinstelling is verantwoordelijk voor onderwijs en examinering. De examencommissie beslist over aanpassingen bij examens. De commissie doet dit binnen de kaders van wet- en regelgeving, instellingsbeleid en voorschriften van examenleveranciers. Het is van belang dat bij aanpassingen de kwalificatie-eisen blijven gelden.³ Aanpassingen mogen het examenniveau niet verlagen. Onderstaande citaten komen uit een brochure over passend examineren bij centrale examens van het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Deze citaten zijn ook van toepassing op (landelijke) instellingsexamens.

“Bij studenten met een ondersteuningsbehoefte moet de mbo-instelling (binnen redelijke grenzen) de belemmeringen wegnemen die door de beperking worden veroorzaakt. Dit blijkt uit de *Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte*. De instelling moet zich inspannen te achterhalen of er sprake is van een extra ondersteuningsbehoefte. De mbo-instelling moet ook onderzoeken of de aanpassing gedaan kan worden.”

“Een mbo-instelling mag van een student verwachten dat deze op tijd aangeeft aanpassingen nodig te hebben bij de centrale examens. De student geeft daarbij aan welke ondersteuningsbehoeften die heeft. Niet elke student met een ondersteuningsbehoefte krijgt automatisch aanpassingen bij deze examens. De mbo-instelling bekijkt in overleg met de student zorgvuldig of en zo ja welke aanpassingen nodig zijn om de belemmeringen voor de student weg te nemen. De examencommissie besluit over het toestaan van de gevraagde aanpassingen.”

Bron: College voor Toetsen en Examens (2024): *Passend examineren in het mbo - Centrale examens 2024-2025*, p. 4.

¹ MBO Raad: [Sociaal domein](#).

² ECBO (2025): [Rekenproblemen in het mbo](#), p. 1, 18, 31.

³ College voor Toetsen en Examens (2024): [Passend examineren in het mbo - Centrale examens 2024-2025](#), p. 4.

Specifieke ondersteuningsbehoefte

Begeleide afname kan een passende oplossing zijn voor studenten die:

- Veel last hebben van rekenangst en/of faalangst;
- Ernstige hinder ondervinden van dyslexie en/of Ernstige RekenWiskunde-problemen en Dyscalculie (ERWD);
- Veel moeite hebben met digitale toepassingen;
- De taal waarin het examen is opgesteld onvoldoende beheersen; of
- Om andere redenen ondersteuning nodig hebben tijdens de afname.

In veel gevallen zal de student het bestaan van deze problemen tijdens de intake of later in de opleiding melden. De problemen kunnen ook zichtbaar worden als de student ernstige nervositeit laat zien bij het maken van toetsen, beperkingen heeft die problemen geven in de omgang met digitale systemen of als toetstijdverlenging onvoldoende helpt om het examen af te ronden.

Praktische handvatten voor begeleide afname

Het verzoek voor begeleide afname van het rekenexamen wordt door de student ingediend bij de examencommissie. De examencommissie beslist of deze aanpassing wordt toegekend.

Het is verstandig om hiervoor op instellingsniveau voor te ontwikkelen. Dit beleid beschrijft hoe de extra ondersteuningsbehoefte wordt vastgesteld en onder welke voorwaarden begeleide afname als effectieve aanpassing wordt toegekend. Het beleid omvat idealiter ook een afnameprotocol en een profiel voor de rol van begeleider.

Vaststellen ondersteuningsbehoefte

Voor het vaststellen van de ondersteuningsbehoefte kunnen examencommissies zich baseren op verschillende bronnen. Denk bijvoorbeeld aan:

- Psychodiagnostisch onderzoek⁴;
- Handelingsplannen van rekenspecialisten⁵;
- Adviezen van interne begeleiders;
- Observaties van rekendocenten en studieloopbaanbegeleiders;
- Resultaten van onderwijs en begeleiding.

Voorwaarden

Het beleid kan ook voorwaarden stellen. Zo kan de instelling bepalen dat begeleide afname uitsluitend toegankelijk is voor studenten die hebben deelgenomen aan:

- Het rekenonderwijs van de opleiding;
- Extra ondersteuningsactiviteiten verzorgd door de rekenspecialist;
- Een regulier afgenomen (oefen)examen.

Afname

De examencommissie zorgt voor een afnameprotocol. In dit protocol worden onder andere de overeenkomsten en verschillen tussen reguliere en begeleide afname uitgewerkt.

Overeenkomsten

- Het examen wordt niet aangepast.
- Voorschriften van examenleveranciers gelden onverkort.⁶
- Het rekenexamen wordt afgenomen door een surveillant.
- Alle studenten mogen rekenkaart, rekenmachine, kladpapier en woordenboek gebruiken.

Verschillen

- Naast de surveillant is een begeleider aanwezig.
- De surveillant is op de hoogte gesteld van de condities voor de begeleide afname.
- Het examen wordt individueel of in kleine groepen afgenomen.⁷

Begeleide afname kan indien nodig ook gecombineerd worden met andere aanpassingen.⁸

⁴ Van Groenestijn et al. (2012): [Protocol Ernstige RekenWiskunde-Problemen en Dyscalculie MBO](#), Van Gorcum, p. 232-240.

⁵ Van Groenestijn et al. (2012): [Protocol Ernstige RekenWiskunde-Problemen en Dyscalculie MBO](#), Van Gorcum, p. 204-211.

⁶ Denk bijvoorbeeld aan geheimhouding van het examen.

⁷ Tijdens het examen geeft de begeleider antwoord op vragen van een kandidaat, andere kandidaten mogen hier geen hinder van ondervinden.

⁸ Denk bijvoorbeeld aan toetstijdverlenging, onderbreking van het examen en aanpassingen voor dyslexie.

Begeleider

Kenmerkend voor begeleide afname is de rol van de begeleider. De begeleider biedt stressreducerende, taalkundige en/of computertechnische ondersteuning tijdens het examen. Hierbij is van belang dat de eisen van betrouwbaarheid van het examen overeind blijven. Met andere woorden, de geboden ondersteuning mag de prestaties van de student inhoudelijk niet beïnvloeden. De begeleiding is gericht op het creëren van een stressvrije afname.⁹

De begeleider mag wel

- Geruststellen en bemoedigen.
- Aangeven om een moeilijke opgave even over te slaan.
- Helpen bij het opstarten van het digitale examen en de navigatie daarbinnen.¹⁰
- Attenderen op beschikbaarheid van hulpmiddelen.¹¹
- Examens op papier letterlijk oplezen.
- Wijzen op voorleesfunctie in digitale examens.
- Een woord verhelderen dat de student niet hoeft te kennen voor het examen.¹²
- Een woord vertalen in een taal die de student begrijpt.¹³
- Een woord voor de kandidaat opzoeken in een woordenboek.¹⁴
- Helpen bij het afronden van het digitale examen.¹⁵

De begeleider mag niet

- Zelf vragen stellen of vragen anders verwoorden.
- Een antwoord voorzeggen of op enige wijze hints geven.
- Zaken aanwijzen op in een opgave of afbeelding.
- Verwijzen naar specifieke onderdelen op de rekenkaart.
- Een woord verhelderen dat de student moet kennen voor het examen.¹⁶
- In gesprek of in discussie gaan met de surveillant.
- Aanwezig zijn of zich mengen in de beoordeling van het examen.
- Gebruik maken van digitale opname- of communicatiemiddelen.

We adviseren instellingen om voor de rol van begeleider een profiel op te stellen. Begeleiders moeten zicht hebben op de rekeneisen, de voorschriften van het examen kennen, studenten met verschillende ondersteuningsbehoeften begeleiden en het examenniveau bewaken.

⁹ Coöperatie Examens MBO (2022). *Handreiking Rekenen Entree*, p. 5-6.

¹⁰ Bijvoorbeeld bij bieden van hulp inloggen, openen van rekenmachine en vergroten van afbeeldingen.

¹¹ Rekenkaart, rekenmachine, kladpapier en woordenboeken.

¹² Woorden die geen onderdeel zijn van de rekentaal die de studenten moeten kennen, mogen worden verhelderd. Voorbeeld: Bij een opgave waarin de studenten de jaarkosten voor het reizen met een veerpont moeten berekenen mag de begeleider verhelderen dat een 'veerpont' een boot is. De begeleider mag niet toelichten wat een jaar is. Weten wat een jaar is en hoe je met dit begrip rekent is onderdeel van de exameneisen.

¹³ Bij twijfel vertaalt de begeleider het woord niet en adviseert de student een woordenboek te gebruiken.

¹⁴ Voor rekenexamens in het Nederlands een woordenboek Nederlands-Nederlands beschikbaar gesteld. Woordenboeken Nederlands als tweede taal en Nederlands-Moedertaal zijn ook toegestaan. Voor rekenexamens in het Engels zijn woordenboeken Engels-Nederlands en Engels-Moedertaal toegestaan.

¹⁵ Bijvoorbeeld aangeven dat er nog vragen onbeantwoord zijn en hulp bieden bij het correct afsluiten van het examen.

¹⁶ Rekenbegrippen en rekentaalwoorden mogen niet worden verhelderd. Deze woorden moeten de studenten kennen voor het examen. Voorbeeld: Bij een opgave waarin je moet uitrekenen hoeveel euro je goedkoper uit bent als je in het buitenland benzine tankt mag de begeleider het woord goedkoper niet verhelderen. Dit woord is onderdeel van de rekentaal die studenten moeten beheersen. De begeleider mag wel toelichten dat 'benzine' brandstof is voor auto's.

Geraadpleegde bronnen

- Coöperatie Examens MBO (2022): *Handreiking Rekenen Entree*.
- College voor Toetsen en Examens (2024): [Passend examineren in het mbo - Centrale examens 2024-2025](#).
- ECBO (2025): [Rekenproblemen in het mbo](#).
- Van Groenestijn, M., van Dijken, G., & Janson, D. (2012): [Protocol Ernstige RekenWiskunde-Problemen en Dyscalculie MBO, Van Gorcum](#).
- Nova College (2025): *Handreiking begeleide afname van een taal-/rekenexamen*.

Deze handreiking is in samenwerking met het [Lerend Netwerk Rekenen](#) geschreven. Binnen dit netwerk werken rekendocenten van verschillende mbo-instellingen samen met rekenexperts van hogescholen en universiteiten om het rekenonderwijs te verbeteren.

Colofon

Dit is een publicatie van het Kennispunt MBO Taal en Rekenen is. De publicatie is gevalideerd door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Auteur(s): Kennispunt MBO Taal en Rekenen & Lerend Netwerk Rekenen

Versie 1.0 – mei 2025

MBO Raad

Tjaskermolen 1

Postbus 2051

3440 DB Woerden

T: 0348 - 75 35 00

www.taalenrekenenmbo.nl

info@taalenrekenenmbo.nl